

1
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Кафедра спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СПЕЦМЕТОДИКА ПОЧАТКОВОГО НАВЧАННЯ МОВИ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

напря́м підготовки 6.010105 «Корекційна освіта (логопедія)»
(шифр і назва напряму підготовки)

спеціальність _____
(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____
(назва спеціалізації)

інститут, факультет, відділення Інститут людини
(назва інституту, факультету, відділення)

2015–2016 навчальний рік

Робоча програма «Спецметодика початкового навчання мови» для студентів галузі знань 0101 Педагогічна освіта напряму підготовки 6.010105 «Корекційна освіта (логопедія)».

Розробники:

Олена Валеріївна Мартинчук, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка

Тетяна Василівна Мельніченко, викладач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

Протокол від “25” серпня 2015 року № 1

Завідувач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти
_____ (О. В. Мартинчук)

Розподіл годин звірено з робочим планом. Структура типова.

Заступник директора Інституту людини _____ Н. А. Клішевич

ЗМІСТ

Пояснювальна записка

Структура програми навчальної дисципліни

I. Опис предмета навчальної дисципліни

II. Тематичний план навчальної дисципліни

III. Програма

Змістовий модуль I. Теоретико-методологічні основи спец методики початкового навчання мови

Змістовий модуль II. Методика формування звуковимови

Змістовий модуль III. Методика формування граматичної сторони мовлення

Змістовий модуль IV. Методика навчання грамоти

Змістовий модуль V. Методика розвитку зв'язного мовлення

IV. Навчально-методична карта дисципліни «Спецметодика початкового навчання мови»

V. Плани практичних занять

VI. Завдання для самостійної роботи

Картка самостійної роботи студента

VII. Система поточного та підсумкового контролю

VIII. Методи навчання

IX. Методичне забезпечення курсу

X. Питання до іспиту

XI. Орієнтовна тематика курсових робіт

XII. Рекомендована література

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з дисципліни «Спецметодика початкового навчання мови» є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів відповідно до навчального плану для спеціальності корекційна освіта (логопедія) денної форми навчання.

Робоча навчальна програма з дисципліни «Спецметодика початкового навчання мови» для напряму підготовки 6.010105 – «Корекційна освіта. Логопедія» розроблена на основі навчальної програми курсу «Спеціальна методика початкового навчання української мови» для вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку фахівців з корекційної освіти за нозологією Логопедія: Н. В. Чередніченко, к. пед. н., доцент кафедри логопедії НПУ імені М.П. Драгоманова, В. О. Кондратенко, к. пед. н., доцент кафедри логопедії НПУ імені М.П. Драгоманова.

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання. Програма визначає обсяги знань, які повинен опанувати студент відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Спецметодика початкового навчання мови», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

Мета навчальної дисципліни полягає в формуванні у студентів знань з методики викладання української мови в початковій ланці освіти; оволодіння методами та прийомами корекції та формування мовлення як засобу спілкування дітей з порушеннями мовлення.

Предмет дисципліни: процес формування мовленнєвої діяльності у дітей із порушеннями мовлення та оволодіння ними українською мовою в межах початкового навчання спеціального освітнього закладу.

По закінченню вивчення курсу «Спецметодика початкового навчання мови» студенти повинні:

знати: теоретичні основи спецметодики початкового навчання мови (методики формування вимови, навчання грамоти, читання, граматики, орфографії, зв'язного мовлення), технологію їх впровадження у навчальний процес; діагностичні методики вивчення стану мовленнєвого розвитку, а також знань, умінь та навичок з рідної мови;

вміти: вірно структурувати та організувати процес навчання мови у спеціальному закладі для дітей з порушеннями мовлення; проводити різні типи уроків з рідної мови, індивідуальні та групові заняття; діагностувати стан навчальних досягнень учнів з предмету «Рідна мова».

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 216 год., із них: 32 год. – лекцій, 38 год. – практичних занять, 10 год. – індивідуальна робота, 90 год. – самостійна робота, 10 год. – модульний контроль, семестровий контроль – 36 год. 8 семестр закінчується складанням іспиту.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	галузі знань 0101 Педагогічна освіта	Нормативна	
	напряму підготовки 6.010105 «Корекційна освіта (логопедія)»		
Змістових модулів – 5		Рік підготовки	
		4-й	-
Індивідуальне науково-дослідне завдання – 0		Семестр	
		7-8-й	-
Загальна кількість годин – 216		Лекції	
		32 год.	-
		Практичні	
		38 год.	-
		Самостійна робота	
		90 год.	-
		Індивідуальні завдання	
		10 год.	-
		Модульний контроль	
		10 год.	-
		Семестровий контроль	
		36 год.	-
		Вид контролю	
		іспит	-
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,5 самостійної роботи студента – 2,6	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр		

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин							
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Практичних	Семинарських	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Підсумковий контроль
Змістовий модуль I. Теоретико-методологічні основи спец методики початкового навчання мови									
1.	Предмет, мета та завдання спецметодики початкового навчання мови	6	2	2				4	
2.	Поняття про систему навчання мови дітей з порушеннями мовлення	10	5	2	2		1	5	
3.	Мета та завдання роботи з формування мовлення в початкових класах для дітей з порушеннями мовлення	8	4	2	2			4	
4.	Зміст та структура навчання мови в спеціальному закладі для дітей з порушеннями мовлення	10	5	2	2		1	5	
	Разом за модуль	36	16	8	6	0	2	18	2
Змістовий модуль II. Методика формування звуковимови									
5.	Формування звукової сторони мовлення в онтогенезі	6	2	2				4	
6.	Методика формування вимови у дітей з порушеннями мовлення	18	9	4	4		1	9	
7.	Організація та методика проведення уроків з формування звукової сторони мовлення у дітей з порушеннями мовлення	10	5	2	2		1	5	
	Разом за модуль	36	16	8	6	0	2	18	2
Змістовий модуль III. Методика формування граматичної сторони мовлення									
8.	Особливості граматичної сторони мовлення у дітей з порушеннями мовлення	10	5	2	2		1	5	
9.	Методика розвитку словника у дітей з порушеннями мовлення	11	6	2	4			5	
10.	Методика формування граматичної сторони мовлення у дітей з порушеннями мовлення	13	7	2	4		1	6	
	Разом за модуль	36	18	6	10	0	2	16	2
Змістовий модуль IV. Методика навчання грамоти									
11.	Особливості процесу навчання грамоти учнів з порушеннями мовлення	10	5	2	2		1	5	
12.	Методика навчання грамоти	11	6	2	4			5	
13.	Структура процесу навчання грамоти в спеціальних закладах освіти	13	7	2	4		1	6	
	Разом за модуль	36	18	6	10	0	2	16	2
Змістовий модуль V. Методика розвитку зв'язного мовлення									
14.	Організація роботи з розвитку зв'язного мовлення у дітей з порушеннями мовлення	16	5	1	2		1	11	
15.	Методика розвитку зв'язного мовлення у дітей з порушеннями мовлення	18	7	3	4		1	11	
	Разом за модуль	36	12	4	6		2	22	2
	Разом	180	80	32	38	0	10	90	
	Семестровий контроль	36						36	
		216	80	32	38	0	10	126	10

III. ПРОГРАМА

Змістовий модуль I. Теоретико-методологічні основи спец методики початкового навчання мови

Лекція 1. Предмет, мета та завдання спецметодики початкового навчання мови (2 год.)

Спеціальна методика навчання рідної мови в школі для дітей із порушеннями мовлення як окремий навчальний предмет. Причини виникнення спеціальної методики навчання дітей із ТПМ рідної мови. Коло питань, які досліджує спецметодика рідної мови як педагогічна наука.

Предмет і завдання спеціальної методики рідної мови. Визначення предмета методики рідної мови в школі для дітей із вадами мовлення. Теоретичні та практичні завдання спеціальної методики рідної мови.

Зв'язки спеціальної методики рідної мови з логопедією, методикою викладання мови в загальноосвітній школі, дидактикою, загальною та спеціальною психологією, лінгвістикою.

Методи наукових досліджень, які використовуються в процесі розвитку спеціальної методики рідної мови. Розробка цілісної, теоретично обґрунтованої системи спеціального навчання мови в школі для дітей із порушеннями мовлення – актуальне завдання спеціальної методики рідної мови як науки.

Основні поняття теми: спеціальна методика навчання мови, мова, мовлення, діти з порушеннями мовлення, предмет, мета, завдання.

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Лекція 2. Поняття про систему навчання мови дітей з порушеннями мовлення (2 год.)

Загальна характеристика системи навчання рідної мови дітей із порушеннями мовлення.

Науково-методологічні основи побудови системи навчання рідної мови у спеціальній школі для дітей із порушеннями мовлення.

Практичне заняття № 1. Зміст спецметодики початкового навчання мови (2 год.)

Основні поняття теми: навчання, мова, діти з порушеннями мовлення, структура методики.

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Лекція 3. Мета та завдання роботи з формування мовлення в початкових класах для дітей з порушеннями мовлення (2 год.)

Мета і завдання навчання дітей із ТПМ рідної мови. Зв'язок завдань навчання мови із загально-шкільними навчально-виховними завданнями. Навчання мови як засобу спілкування та знаряддя пізнавальної діяльності (формування та корекція мовлення) та вивчення рідної мови як предмету шкільного навчання.

Практичне заняття № 2. Специфіка формування мовлення в початкових класах з дітьми з порушеннями мовлення (2 год.)

Основні поняття теми: формування мовлення, мова, початкові класи, діти з порушеннями мовлення.

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Лекція 4. Зміст та структура навчання мови в спеціальному закладі для дітей з порушеннями мовлення (2 год.)

Зміст та складові частини навчання дітей із тяжкими порушеннями мовлення рідної

мови. Програма з рідної мови для підготовчого-4 класів для дітей із порушеннями мовлення, принципи її побудови, огляд програмових вимог.

Практичне заняття № 3. Особливості навчання мови в спецзкладах (2 год.)

Основні поняття теми: навчання мови, спезаклад, діти з порушеннями мовлення, навчальна програма.

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Змістовий модуль II. Методика формування звуковимови

Лекція 5. Формування звукової сторони мовлення в онтогенезі (2 год.)

Особливості формування звукової сторони мовлення в онтогенезі. Розвиток звуко-складової сторони мовлення у дітей із порушеннями мовлення.

Напрямки роботи щодо виховання звукової культури мовлення: розвиток мовнорухового апарату та розвиток сприймання мовлення.

Особливості оволодіння складовою структурою слова дитиною раннього віку за О. М. Гвоздєвим.

Основні поняття теми: звукова сторона мовлення, онтогенез, звукова культура мовлення, складова структура мовлення.

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Лекція 6. Методика формування вимови у дітей з порушеннями мовлення (4 год.)

Оволодіння звуковою системою мови / формування вимовної сторони мовлення / - необхідна умова засвоєння мови як засобу спілкування та знаряддя мислення. Поняття про вимову як сукупність компонентів, які приймають участь у сприйманні та фонетичному оформленні усного мовлення (фонематичний слух та фонематичне сприймання, голос, звуки та їх сполучення, складовий ритм, словесний та логічний наголос, інтонація, мовленнєве дихання, темп мовлення, орфоепія). Характеристика вимовної сторони мовлення учнів із ТПМ, які вступають у підготовчий клас спеціальної школи. Значення та місце роботи по формуванню вимовних навичок в системі спеціального навчання рідної мови.

Практичне заняття № 4. Напрямки логопедичної роботи з формування вимови у дітей з порушеннями мовлення (4 год.)

Основні поняття теми: вимова, формування, фонематичний слух та фонематичне сприймання, голос, звуки та їх сполучення, складовий ритм, словесний та логічний наголос, інтонація, мовленнєве дихання, темп мовлення, орфоепія.

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Лекція 7. Організація та методика проведення уроків з формування звукової сторони мовлення у дітей з порушеннями мовлення (2 год.)

Структура уроків з формування звукової сторони мовлення у дітей із порушеннями мовлення: розвиток артикуляційної моторики, вивчення нових звуків, вивчення слів та речень різної складності на вивченому й засвоєному матеріалі, підготовка до аналізу та синтезу звукової сторони мовлення.

Методичні рекомендації щодо специфіки роботи над формування звукової сторони мовлення у дітей з порушеннями мовлення.

Практичне заняття № 5. Методика формування звукової сторони мовлення (2 год.)

Основні поняття теми: урок, методика, звукова сторона мовлення, діти з порушеннями мовлення.

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Змістовий модуль III. Методика формування граматичної сторони мовлення
Лекція 8. Особливості граматичної сторони мовлення у дітей з порушеннями мовлення (2 год.)

Особливості граматичної сторони мовлення у дітей з порушеннями мовлення.

Специфіка формування граматичної сторони мовлення у дітей в процесі вивчення предмету українська мова в початковій школі.

Практичне заняття № 6. Особливості граматичної сторони мовлення у дітей з порушеннями мовлення (2 год.)

Основні поняття теми: граматична сторона мовлення, формування, діти з порушеннями мовлення.

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Лекція 9. Методика розвитку словника у дітей з порушеннями мовлення (2 год.)

Слово як мовний знак. Лексичний склад мови та словниковий запас носія мови. Оволодіння словником як одна зі сторін розвитку мовлення та мислення.

Закономірності засвоєння словника в нормі. Характеристика словникового запасу учнів, які поступають у підготовчий клас школи для дітей із ТПМ. Динаміка оволодіння словником у процесі навчання рідної мови.

Поняття про словникову роботу в спеціальній школі як систему занять по формуванню лексичного складу мовлення учнів. Джерела накопичення словника, шляхи формування лексичного запасу учнів із ТПМ. Формування лексичного запасу на уроках розвитку мовлення як основа словникової роботи в спец. школі.

Практичне заняття № 7. Напрямки логопедичної роботи з розвитку словника (4 год.)

Основні поняття теми: словник, формування, мова, діти з порушеннями мовлення.

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Лекція 10. Методика формування граматичної сторони мовлення у дітей з порушеннями мовлення (2 год.)

Грамматична будова мови та закономірності оволодіння нею в нормі. Практичне засвоєння граматичних закономірностей, оволодіння системою граматичних понять як важливіший фактор розвитку та функціонування самостійного мовлення.

Характеристика граматичної будови мовлення учнів, які поступають у підготовчий клас спеціальної школи для дітей із ТПМ. Динаміка оволодіння граматичною будовою мови в процесі спеціального навчання.

Сутність процесу практичного оволодіння граматичною будовою мови в умовах спеціального навчання. Поняття про систему роботи по формуванню граматичної будови мовлення. Спеціальна робота по формуванню в учнів граматичних узагальнень як засіб прискорення та підвищення ефективності практичного оволодіння мовою.

Практичне заняття № 8. Напрямки логопедичної роботи з формування граматичної сторони мовлення (4 год.)

Основні поняття теми: граматична сторона мовлення, формування, діти з порушеннями мовлення.

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Змістовий модуль IV. Методика навчання грамоти

Лекція 11. Особливості процесу навчання грамоти учнів з порушеннями мовлення (2 год.)

Поняття про грамоту. Завдання, зміст та специфіка роботи з навчання учнів із порушеннями мовлення грамоти. Необхідні передумови до оволодіння грамотою (поняття

про готовність до навчання читання та письма). Сутність проблеми навчання елементарних навичок читання та письма дітей із ТПМ. Психолінгвістичні основи та психо-фізіологічні механізми читання та письма. Типові труднощі та помилки, які виникають в учнів із мовленнєвими порушеннями під час оволодіння грамотою та можливі шляхи їх подолання. Місце та значення занять з навчання читання та письма в системі спеціального навчання рідної мови. Послідовність вивчення звуків та букв, типів складів та слів за їх складовою будовою. Навчання грамоти як засіб розумового та мовленнєвого розвитку дітей із ТПМ.

Практичне заняття № 9. Особливості навчання грамоти учнів (2 год.)

Основні поняття теми: грамота, формування, діти з порушеннями мовлення.

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Лекція 12. Методика навчання грамоти (2 год.)

Прийоми навчання звукового аналізу та синтезу слів. Види занять з навчання читання та письма. Види завдань та вправ усного і писемного мовлення у зв'язку з навчанням грамоти.

Практичне заняття № 10. Напрямки логопедичної роботи з формування грамоти (4 год.)

Основні поняття теми: методика, навчання, діти з порушеннями мовлення.

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Лекція 13. Структура процесу навчання грамоти в спеціальних закладах освіти (2 год.)

Характеристика добукварного періоду навчання грамоти. Формування готовності до оволодіння грамотою в підготовчий період (перше півріччя підготовчого класу).

Букварний період навчання грамоти. Методичні принципи побудови роботи з розділу “Навчання грамоти”. Залежність роботи з навчання грамоти від занять по формуванню правильної вимови (навчання читання та письма на основі раніш засвоєного звукового матеріалу). Побудова уроків читання і письма на семантично підготовленому (на уроках розвитку мовлення) мовленнєвому матеріалі. Повільний (порівняно з масовою школою) темп засвоєння навичок читання і письма. Навчання грамоти у взаємозв'язку з корекцією та розвитком фонематичного сприймання, формуванням та вдосконаленням навичок вимови, звукового та складового аналізу та синтезу. Створення на уроках навчання грамоти умов для збагачення практики мовленнєвого спілкування (активізація словника, розвиток граматичних навичок, формування практичних мовних узагальнень).

Практичне заняття № 11. Специфіка навчання грамоти в спецзакладах (4 год.)

Основні поняття теми: навчання грамоти, спецзаклад, мова.

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Змістовий модуль V. Методика розвитку зв'язного мовлення

Лекція 14. Організація роботи з розвитку зв'язного мовлення у дітей з порушеннями мовлення (1 год.)

Завдання, зміст та організація роботи з розвитку зв'язного мовлення у дітей із порушеннями мовлення.

На початкових етапах навчання дітей із порушеннями мовлення значна увага приділяється розвитку навичок розмовного мовлення. Для досягнення даної мети використовується низка різноманітних вправ, мета яких – сформувати уміння дитини відповідати на запитання, спілкуватися з оточуючими та слухати інших.

Практичне заняття № 12. Особливості розвитку зв'язного мовлення у дітей (2 год.)

Основні поняття теми: зв'язне мовлення, зміст, завдання, організація, діти з порушеннями мовлення.

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Лекція 15. Методика розвитку зв'язного мовлення у дітей з порушеннями мовлення (3 год.)

Поняття про діалогічне та монологічне мовлення як основні складові компоненти зв'язного мовлення.

Методика розвитку монологічного мовлення у дітей із порушеннями мовлення.

Напрямки та особливості методики розвитку діалогічного мовлення у дітей із порушеннями мовлення.

Практичне заняття № 13. Напрямки логопедичної роботи з розвитку зв'язного мовлення (4 год.)

Основні поняття теми: зв'язне мовлення, зміст, завдання, організація, діти з порушеннями мовлення.

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

IV. Навчально-методична карта дисципліни «Спецметодика початкового навчання мови»

Разом: 216 год., із них: 32 год. – лекцій, 38 год. – практичних занять, 10 год. – індивідуальна робота, 90 год. – самостійна робота, 10 год. – модульний контроль, семестровий контроль – 36 год. 8 семестр закінчується складанням іспиту.

Модулі	Змістовий модуль I.				Змістовий модуль II.			
Назва модуля	Теоретико-методологічні основи спец методики початкового навчання мови				Методика формування звуковимови			
Лекції	1	2	3	4	5	6	7	
Теми лекцій	Предмет, мета та завдання спецметодики початкового навчання мови (1)	Поняття про систему навчання мови дітей з порушеннями мовлення (1)	Мета та завдання роботи з формування мовлення в початкових класах для дітей з порушеннями мовлення (1)	Зміст та структура навчання мови в спеціальному закладі для дітей з порушеннями мовлення (1)	Формування звукової сторони мовлення в онтогенезі (1)	Методика формування вимови у дітей з порушеннями мовлення (2)	Організація та методика проведення уроків з формування звукової сторони мовлення у дітей з порушеннями мовлення (1)	
Теми практичних занять	Зміст спецметодики початкового навчання мови (10+1)		Специфіка формування мовлення в початкових класах з дітьми з порушеннями мовлення (10+1)	Особливості навчання мови в спецзакладах (10+1)	Напрямки логопедичної роботи з формування вимови у дітей з порушеннями мовлення (10+2)		Методика формування звукової сторони мовлення (10+1)	
Самост. робота	10	5	5	5	10	5	5	
МКР	Модульна контрольна робота (25)				Модульна контрольна робота (25)			
Підсумк. контр..	Іспит (40)							
Модулі	Змістовий модуль III.			Змістовий модуль IV.			Змістовий модуль V.	
Назва модуля	Методика формування граматичної сторони мовлення			Методика навчання грамоти			Методика розвитку зв'язного мовлення	
Лекції	8	9	10	11	12	13	14	15
Теми лекцій	Особливості граматичної сторони мовлення у дітей з порушеннями мовлення (1)	Методика розвитку словника у дітей з порушеннями мовлення (1)	Методика формування граматичної сторони мовлення у дітей з порушеннями мовлення (1)	Особливості процесу навчання грамоти учнів з порушеннями мовлення (1)	Методика навчання грамоти (1)	Структура процесу навчання грамоти в спеціальних закладах освіти (1)	Організація роботи з розвитку зв'язного мовлення у дітей з порушеннями мовлення (0,5)	Методика розвитку зв'язного мовлення у дітей з порушеннями мовлення (1,5)
Теми практичних занять	Особливості граматичної сторони мовлення у дітей з порушеннями мовлення (10+1)	Напрямки логопедичної роботи з розвитку словника (10+2)	Напрямки логопедичної роботи з формування граматичної сторони мовлення (10+2)	Особливості навчання грамоти учнів (10+1)	Напрямки логопедичної роботи з формування грамоти (10+2)	Специфіка навчання грамоти в спецзакладах (10+2)	Особливості розвитку зв'язного мовлення у дітей (10+1)	Напрямки логопедичної роботи з розвитку зв'язного мовлення (10+2)
Самост. робота	5	5	5	5	5	5	5	10
МКР.	Модульна контрольна робота (25)			Модульна контрольна робота (25)			Модульна контрольна робота (25)	
Підсумк. контр.	Іспит (40)							

V. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль I. Теоретико-методологічні основи спец методики початкового навчання мови

Тема. Предмет, мета та завдання спецметодики початкового навчання мови. Поняття про систему навчання мови дітей з порушеннями мовлення

Практичне заняття № 1. Зміст спец методики початкового навчання мови (2 год.)

План:

I. Теоретична частина:

1. Розкрийте причини виникнення спеціальної методики навчання рідної мови.
2. Спеціальна методика викладання української мови як наука, її лінгвістичні, психологічні та дидактичні основи.
3. Обґрунтуйте особливе місце курсу української мови серед навчальних предметів початкової школи.
4. Що становить предмет спеціальної методики рідної мови як науки?
5. Які завдання стоять перед спеціальною методикою викладання української мови в початкових класах як навчальним предметом?
6. Розкрити специфіку процесу навчання рідної мови у спеціальній школі для дітей із порушеннями мовлення.
7. Які методи наукових досліджень використовує спец методика?

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

III. Тестовий контроль знань.

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Тема. Мета та завдання роботи з формування мовлення в початкових класах для дітей з порушеннями мовлення

Практичне заняття № 2. Специфіка формування мовлення в початкових класах з дітьми з порушеннями мовлення (2 год.)

План:

I. Теоретична частина:

1. Розкрийте поняття «Система навчання рідної мови дітей із порушеннями мовлення».
2. На яких вихідних положеннях базується система навчання рідної мови дітей із порушеннями мовлення?
3. Розкрийте провідну мету формування мовлення у дітей із порушеннями мовлення.
4. Охарактеризуйте завдання методики розвитку мовлення у дітей із порушеннями мовлення.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

III. Тестовий контроль знань.

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Тема. Зміст та структура навчання мови в спеціальному закладі для дітей з порушеннями мовлення

Практичне заняття № 3. Особливості навчання мови в спецзакладах (2 год.)

План:

I. Теоретична частина:

1. Розкрийте мету початкового курсу української мови у спеціальній школі для дітей із порушеннями мовлення.
2. Як ви розумієте висловлювання «*практична спрямованість*» навчання української мови в спеціальній школі?

3. Визначити навчальні та корекційно-розвивальні завдання навчання рідної мови у спеціальній школі. Як ці завдання вирішуються на уроках вимови, грамоти, розвитку мовлення, граматики та читання?

4. Вирішення яких завдань сприятиме реалізації мети формування мовлення як засобу спілкування та знаряддя мислення учнів спеціальної школи?

5. Які основні передумови для вивчення української мови як предмету необхідно сформулювати у дітей із порушеннями мовлення?

8. Якими базовими поняттями предмету «Українська мова» мають оволодіти учні у початковій школі?

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

III. Тестовий контроль знань.

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Змістовий модуль II. Методика формування звуковимови

Тема. Формування звукової сторони мовлення в онтогенезі. Методика формування вимови у дітей з порушеннями мовлення

Практичне заняття № 4. Напрямки логопедичної роботи з формування вимови у дітей з порушеннями мовлення (4 год.)

План:

I. Теоретична частина:

1. Звукова система української мови, її елементи та функції.
2. Поняття про вимову як сукупність компонентів, які приймають участь у сприйманні та фонетичному оформленні усного мовлення.
3. Психофізіологічні механізми формування вимови.
4. Характеристика вимовної сторони мовлення учнів із порушеннями мовлення
5. Завдання та складові частини роботи по формуванню правильної вимови в учнів із ТПМ. Етапи та періоди навчання вимови.
6. Методичні вимоги щодо корекційної роботи по формуванню вимови.
7. Організація та планування роботи по формуванню вимови.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

III. Тестовий контроль знань.

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Тема. Організація та методика проведення уроків з формування звукової сторони мовлення у дітей з порушеннями мовлення

Практичне заняття № 5. Методика формування звукової сторони мовлення (2 год.)

План:

I. Теоретична частина:

1. Періоди та етапи початкового формування вимови.
2. Індивідуальні заняття з вимови, їх структура та методика проведення.
3. Типологія уроків вимови.
  - Урок вимови на автоматизацію звуків.
  - Урок вимови на диференціацію звуків.
4. Принципи планування уроків вимови. Наочний матеріал уроків вимови. Форми обліку вимовних навичок.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

III. Тестовий контроль знань.

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Змістовий модуль III. Методика формування граматичної сторони мовлення
Тема. Особливості граматичної сторони мовлення у дітей з порушеннями мовлення
Практичне заняття № 6. Особливості граматичної сторони мовлення у дітей з порушеннями мовлення (2 год.)

План:

I. Теоретична частина:

1. Граматична будова мови та закономірності оволодіння нею в нормі.
2. Характеристика граматичної будови мовлення учнів, які поступають у підготовчий клас спеціальної школи для дітей із порушеннями мовлення.
3. Завдання та зміст роботи по формуванню граматичної будови мовлення.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

III. Тестовий контроль знань.

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Тема. Методика розвитку словника у дітей з порушеннями мовлення
Практичне заняття № 7. Напрямки логопедичної роботи з розвитку словника (4 год.)

План:

I. Теоретична частина:

1. Значення та місце лексики в системі мови.
2. Характеристика словникового запасу учнів, які поступають у підготовчий клас школи для дітей із порушеннями мовлення.
3. Розкрити завдання по формуванню словникового складу мовлення.
4. Розкрити зміст та послідовність роботи над словом на уроках розвитку мовлення.
5. Принципи побудови словникової роботи на уроках розвитку мовлення.
6. Основні шляхи збагачення лексики молодших школярів із мовленнєвими вадами.
7. Методи, прийоми та види словникової роботи.
8. Організація та принципи планування словникової роботи на уроках розвитку мовлення.
9. Перерахувати основні стилі мови і мовлення. Робота над якими з них найчастіше проводиться в молодших класах?

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

III. Тестовий контроль знань.

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Тема. Методика формування граматичної сторони мовлення у дітей з порушеннями мовлення
Практичне заняття № 8. Напрямки логопедичної роботи з формування граматичної сторони мовлення (4 год.)

Основні поняття теми:

План:

I. Теоретична частина:

1. Принципи побудови роботи по формуванню граматичної будови мовлення.
2. Методи, прийоми та засоби формування граматичної будови мовлення.
3. Система тренувальних вправ, їх види та послідовність використання в процесі формування граничних навичок.
4. Планування роботи по формуванню граматичної будови мовлення.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

III. Тестовий контроль знань.

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Змістовий модуль IV. Методика навчання грамоти
Тема. Особливості процесу навчання грамоти учнів з порушеннями мовлення
Практичне заняття № 9. Особливості навчання грамоти учнів (2 год.)

План:

I. Теоретична частина:

1. Поняття про грамоту.
2. Необхідні передумови до оволодіння грамотою.
3. Основні компоненти готовності до навчання грамоти.
4. Типові труднощі та помилки, які виникають в учнів із мовленнєвими порушеннями

під час оволодіння грамотою та можливі шляхи їх подолання.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

III. Тестовий контроль знань.

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Тема. Методика навчання грамоти

Практичне заняття № 10. Напрямки логопедичної роботи з формування грамоти (4 год.)

План:

I. Теоретична частина:

1. Навчальні та корекційні завдання уроків грамоти.
2. Зміст та специфіка роботи з навчання учнів із порушеннями мовлення грамоти.
3. Методичні принципи побудови роботи розділу “ Навчання грамоти”.
4. Звуковий аналітико-синтетичний метод навчання грамоти та його використання в

школі для дітей із порушеннями мовлення.

5. Прийоми формування звукового аналізу та синтезу у школярів із порушеннями мовлення.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

III. Тестовий контроль знань.

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Тема. Структура процесу навчання грамоти в спеціальних закладах освіти

Практичне заняття № 11. Специфіка навчання грамоти в спецзакладах (4 год.)

План:

I. Теоретична частина:

1. Основні напрямки та зміст роботи над звуками на уроках грамоти.
2. Методика формування навичок звуко-складового, морфологічного та синтаксичного аналізу та синтезу.
3. Корекційна логопедична робота над словом на уроках грамоти.
4. Методика проведення уроку читання в добукварний та букварний періоди навчання

грамоти.

5. Методика проведення уроків письма в добукварний та букварний періоди навчання грамоти.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

III. Тестовий контроль знань.

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Змістовий модуль V. Методика розвитку зв'язного мовлення

Тема. Організація роботи з розвитку зв'язного мовлення у дітей з порушеннями мовлення

Практичне заняття № 12. Особливості розвитку зв'язного мовлення у дітей (2 год.)

План:

I. Теоретична частина:

1. Розкрийте завдання та зміст роботи з розвитку зв'язного мовлення у дітей із порушеннями мовлення.

2. Етапи розвитку зв'язного мовлення.

3. Поняття про діалогічне та монологічне мовлення.

4. Особливості діалогічного і монологічного мовлення у дітей з порушеннями мовлення.

На початкових етапах навчання дітей із порушеннями мовлення значна увага приділяється розвитку навичок розмовного мовлення. Для досягнення даної мети використовується низка різноманітних вправ, мета яких – сформувати уміння дитини відповідати на запитання, спілкуватися з оточуючими та слухати інших.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

III. Тестовий контроль знань.

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Тема. Методика розвитку зв'язного мовлення у дітей з порушеннями мовлення

Практичне заняття № 13. Напрямки логопедичної роботи з розвитку зв'язного мовлення (4 год.)

План:

I. Теоретична частина:

1. Охарактеризувати основні складові компоненти зв'язного мовлення.

2. Методика розвитку монологічного мовлення у дітей із порушеннями мовлення.

3. Напрямки та особливості методики розвитку діалогічного мовлення у дітей із порушеннями мовлення.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

III. Тестовий контроль знань.

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

VI. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль I. Теоретико-методологічні основи спец методики початкового навчання мови

Тема. Предмет, мета та завдання спецметодики початкового навчання мови – 4 год.

1. Проаналізувати 5 статей у фахових виданнях з актуальних методики навчання мови в освітніх закладах.

2. Проаналізувати 10 статей у фахових виданнях з актуальних проблем методики навчання мови дітей з порушеннями мовлення.

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Тема. Поняття про систему навчання мови дітей з порушеннями мовлення – 5 год.

1. Скласти карту знань на тему «Система навчання мови дітей з порушеннями мовлення»

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Тема. Мета та завдання роботи з формування мовлення в початкових класах для дітей

з порушеннями мовлення – 4 год.

1. Скласти таблицю-схему «Практичні передумови до засвоєння мови як шкільного предмету».

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Тема. Зміст та структура навчання мови в спеціальному закладі для дітей з порушеннями мовлення – 5 год.

1. Зробити порівняльний аналіз існуючих програм навчання рідної мови у початкових класах масової та спеціальної школи для дітей із ТПМ (підготовчий – 1 класи, 2-4 класи. - Київ, 2004, 2005 рік.)

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Змістовий модуль II. Методика формування звуковимови**Тема. Формування звукової сторони мовлення в онтогенезі – 4 год.**

1. Охарактеризувати фізіологічні особливості звуковимови дітей (до 5 років).

2. Скласти карту знань на тему «Формування звукової сторони мовлення в онтогенезі»

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Тема. Методика формування вимови у дітей з порушеннями мовлення – 9 год.

1. Опрацювати розділ «Методика формування звуковимови» (Кривовязова Н.Д. Обучение русскому языку детей с тяжелыми нарушениями речи учеб.пособие для студ. – Минск, 2007. – 215 с.)

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Тема. Організація та методика проведення уроків з формування звукової сторони мовлення у дітей з порушеннями мовлення – 5 год.

1. Скласти розгорнутий план-конспект уроку з формування звукової сторони мовлення у дітей з порушеннями мовлення (тема уроку та клас на вибір студента).

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Змістовий модуль III. Методика формування граматичної сторони мовлення**Тема. Особливості граматичної сторони мовлення у дітей з порушеннями мовлення – 5 год.**

1. Аналіз наукових статей: Организация работы по формированию грамматического строя речи учащихся в специальной школе (автор О.Е. Грибова); Системный подход в формировании грамматического строя речи у учащихся школы для детей с тяжелыми нарушениями речи (автор Г.В. Бабина) (Русский язык в школе для детей с тяжелыми нарушениями речи : учеб. пособие для студентов сред. спец. и высш. учеб.заведений, обучающихся по специальности «Логопедия» / под ред. А.А. Алмазовой, В.И. Селиверстова. — М. : Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2011. — 374 с.)

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Тема. Методика розвитку словника у дітей з порушеннями мовлення – 5 год.

1. Скласти розгорнутий план-конспект уроку з розвитку словника у дітей з порушеннями мовлення (тема уроку та клас на вибір студента).

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Тема. Методика формування граматичної сторони мовлення у дітей з порушеннями мовлення – 6 год.

1. Проаналізувати розділ «Методика формування граматичної сторони мовлення», параграф 5-7 (Алексеева М.М., Яшина Б.И. Методика развития речи и обучения родному языку

дошкольників: Учеб. пособие для студ. высш. и сред. пед. учеб. заведений. - 3-е изд., стереотип. - М.: Издательский центр «Академия», 2000. - 400 с.)

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Змістовий модуль IV. Методика навчання грамоти

Тема. Особливості процесу навчання грамоти учнів з порушеннями мовлення – 5 год.

1. Проаналізувати розділ програми навчання рідної мови у початкових класах спеціальної школи для дітей із ТПМ (підготовчий – 1 класи, 2-4 класи. - Київ, 2004, 2005 рік.) «Навчання грамоти».

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Тема. Методика навчання грамоти – 5 год.

1. Скласти розгорнутий план-конспект уроку з навчання грамоти дітей з порушеннями мовлення (тема уроку та клас на вибір студента).

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Тема. Структура процесу навчання грамоти в спеціальних закладах освіти – 6 год.

1. Скласти карту знань на тему «Структура процесу навчання грамоти в спеціальних закладах освіти».

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Змістовий модуль V. Методика розвитку зв'язного мовлення

Тема. Організація роботи з розвитку зв'язного мовлення у дітей з порушеннями мовлення – 11 год.

1. Проаналізувати частини розділу програми «Розвиток мовлення» (тема «Розвиток зв'язного мовлення»), «Знання про мову. Мовленнєві уміння» (тема «Текст») (Програми середньої загальноосвітньої школи 1 – 4 класи. К.: «Освіта», 1992,- К.: 2006; Програми для загальноосвітньої школи для дітей з тяжкими порушеннями мовлення. /Під ред. Шеремет М.К. – К., 2005)

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Тема. Методика розвитку зв'язного мовлення у дітей з порушеннями мовлення – 11 год.

1. Скласти розгорнутий план-конспект уроку з розвитку зв'язного мовлення у дітей з порушеннями мовлення (тема уроку та клас на вибір студента).

2. Підбір різних видів усних та письмових підготовчих вправ та завдань (10 завдань), спрямованих на формування умінь складати описи предмету, переказувати текст, описувати сюжетну картину.

Рекомендована література: 1, 3, 4, 5, 8, 11, 12, 17

Карту самостійної роботи, де визначено форми академічного контролю, успішність (бали) і термін виконання самостійної роботи студентами, подано у вигляді табл. 6.1.

Таблиця 6.1

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали
Змістовий модуль I. Теоретико-методологічні основи спец методики початкового навчання мови		

Тема. Предмет, мета та завдання спецметодики початкового навчання мови – 4 год.	Практичне, модульний контроль, індивідуальне заняття, іспит	10
Тема. Поняття про систему навчання мови дітей з порушеннями мовлення – 5 год.		5
Тема. Мета та завдання роботи з формування мовлення в початкових класах для дітей з порушеннями мовлення – 4 год.		5
Тема. Зміст та структура навчання мови в спеціальному закладі для дітей з порушеннями мовлення – 5 год.		5
Змістовий модуль II. Методика формування звуковимови		
Тема. Формування звукової сторони мовлення в онтогенезі – 4 год.	Практичне, модульний контроль, індивідуальне заняття, іспит	10
Тема. Методика формування вимови у дітей з порушеннями мовлення – 9 год.		5
Тема. Організація та методика проведення уроків з формування звукової сторони мовлення у дітей з порушеннями мовлення – 5 год.		5
Змістовий модуль III. Методика формування граматичної сторони мовлення		
Тема. Особливості граматичної сторони мовлення у дітей з порушеннями мовлення – 5 год.	Практичне, модульний контроль, індивідуальне заняття, іспит	5
Тема. Методика розвитку словника у дітей з порушеннями мовлення – 5 год.		5
Тема. Методика формування граматичної сторони мовлення у дітей з порушеннями мовлення – 6 год.		5
Змістовий модуль IV. Методика навчання грамоти		
Тема. Особливості процесу навчання грамоти учнів з порушеннями мовлення – 5 год.	Практичне, модульний контроль, індивідуальне заняття, іспит	5
Тема. Методика навчання грамоти – 5 год.		5
Тема. Структура процесу навчання грамоти в спеціальних закладах освіти – 6 год.		5
Змістовий модуль V. Методика розвитку зв'язного мовлення		
Тема. Організація роботи з розвитку зв'язного мовлення у дітей з порушеннями мовлення – 11 год.	Практичне, модульний контроль, індивідуальне заняття, іспит	5
Тема. Методика розвитку зв'язного мовлення у дітей з порушеннями мовлення – 11 год.		10
Разом за навчальним планом: 90 год.		Разом: 90 балів

VII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Спецметодика початкового навчання мови» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано у табл. 7.1, табл. 7.2.

Таблиця 7.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

Вид діяльності	Бал	∑ балів
1. Відвідування лекцій	1	16 x 1 = 16
2. Відвідування практичних занять	1	19 x 1 = 19
3. Виконання практичних занять	10	13 x 10 = 130
4. Самостійна робота	5	18 x 5 = 90
5. Виконання мод. контр. роботи	25	5 x 25 = 125
РАЗОМ БАЛІВ		380
РОЗРАХУНОК КОЕФІЦІЕНТУ		380:60=6.3
ІСПИТ		40

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, залік.
- **Методи письмового контролю:** підсумкове письмове тестування, реферат.
- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Таблиця 7.2

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

Підсумкова кількість балів (max – 100)	Оцінка за 4-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
1 – 34	«незадовільно» (з обов'язковим повторним курсом)	F
35 – 59	«незадовільно» (з можливістю повторного складання)	FX
60 – 74	«задовільно»	ED
75 – 89	«добре»	CB
90 – 100	«відмінно»	A

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано у табл. 7.3.

Таблиця 7.3

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності,

	поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється з використанням роздрукованих завдань.

VIII. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

• *Словесні:* лекція (традиційна, проблемна) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.

• *Наочні:* спостереження, ілюстрація, демонстрація.

• *Практичні:* виконання практичних робіт.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

IX. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ навчальні посібники;
- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ схематична наочність;
- ✓ засоби підсумкового контролю (комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).

X. ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

Теоретичний блок запитань:

1. Охарактеризуйте «Спецметодику початкового навчання мови» як наукову галузь.
2. Визначте об'єкт, предмет та завдання спецметодики початого навчання мови.
3. Визначте актуальні питання курсу «Спецметодики початого навчання мови».
4. Розкрийте сучасні методи наукових досліджень, які використовуються в процесі розвитку спеціальної методики початкового навчання рідної мови.
5. Розкрийте зв'язок спецметодики початкового навчання мови з іншими науками.

6. Охарактеризуйте сучасну систему навчання мови молодших школярів із порушеннями мовлення.
7. Охарактеризуйте особливості формування звукової сторони мовлення у молодших школярів із порушеннями мовлення.
8. Розкрийте особливості оволодіння складовою структурою слова дитиною за О. М. Гвоздевим.
9. Розкрийте основні напрямки логопедичної роботи з формування вимови у молодших школярів з порушеннями мовлення.
10. Розкрийте особливості накопичення словникового запасу учнів із порушеннями мовлення в процесі початкового навчання.
11. Розкрийте зміст основних напрямків з формування лексичного запасу на уроках розвитку мовлення в спеціальній школі.
12. Охарактеризуйте особливості граматичної сторони мовлення у дітей з порушеннями мовлення.
13. Визначте завдання, зміст та специфіку роботи з навчання учнів із порушеннями мовлення грамоти.
14. Визначте особливості оволодіння грамотою в букварний і добукварний період учнями із порушеннями мовлення.
15. Охарактеризуйте труднощі та помилки, які виникають в учнів із мовленнєвими порушеннями під час оволодіння грамотою.
16. Визначте завдання та зміст роботи з розвитку зв'язного мовлення у дітей із порушеннями мовлення.
17. Розкрийте особливості методики розвитку монологічного мовлення у молодших школярів із порушеннями мовлення.
18. Розкрийте особливості методики розвитку діалогічного мовлення у молодших школярів із порушеннями мовлення.
19. Охарактеризуйте особливості розвитку навичок розмовного мовлення в молодших школярів із порушеннями мовлення.
20. Визначте особливості формування монологічного мовлення у молодших школярів із порушеннями мовлення.
21. Визначте особливості формування діалогічного мовлення у молодших школярів із порушеннями мовлення.
22. Визначте особливості формування зв'язного мовлення у молодших школярів із порушеннями мовлення.
23. Аргументуйте значення та місце роботи з формування вимовних навичок у системі спеціального навчання рідної мови.
24. Визначте провідні завдання курсу початкового навчання мови в спеціальних школах для дітей із порушеннями мовлення. Обґрунтуйте свій вибір.
25. Аргументуйте значення та місце роботи з формування граматичної сторони мовлення в системі спеціального навчання рідної мови.
26. Проаналізуйте сучасну систему початкового навчання мови учнів із мовленнєвими розладами в спеціальній школі.
27. Аргументуйте значення та місце роботи з формування словника в системі спеціального навчання рідної мови.
28. Розкрийте сутність проблеми навчання елементарних навичок читання та письма молодших школярів із порушеннями мовлення.
29. Визначте передумови до оволодіння грамотою молодшими школярами із порушеннями мовлення в спеціальній школі. Обґрунтуйте свій вибір.

30. Визначте передумови до оволодіння вимовою молодшими школярами із порушеннями мовлення в спеціальній школі. Обґрунтуйте свій вибір.
31. Визначте передумови до оволодіння складовою структурою слова молодшими школярами із порушеннями мовлення в спеціальній школі. Обґрунтуйте свій вибір.
32. Проаналізуйте зміст понять «мова», «мовлення», «мовленнєва діяльність» з точки зору аспекту, який цікавить дефектологів (аналіз порушень мовленнєвої діяльності і знаходження оптимальних шляхів її формування).
33. Аргументуйте значення та місце роботи з формування діалогічного мовлення в системі спеціального навчання рідної мови.
34. Аргументуйте значення та місце роботи з формування звукової культури мовлення в учнів із мовленнєвими розладами в спеціальній школі.
35. Аргументуйте значення та місце роботи з формування зв'язного мовлення в системі спеціального навчання рідної мови.
36. Аргументуйте значення та місце роботи з формування монологічного мовлення молодших школярів в системі спеціального навчання рідної мови.
37. Обґрунтуйте провідні, на Вашу думку, завдання курсу початкового навчання мови в спеціальних школах для дітей із порушеннями мовлення.
38. Проаналізуйте процес формування вимовних знань, умінь та навичок в учнів із мовленнєвими розладами в спеціальній школі.
39. Аргументуйте значення та місце роботи з формування вимовних навичок у молодших школярів із мовленнєвими розладами в системі спеціального навчання рідної мови.
40. Проаналізуйте процес формування граматичних знань, умінь та навичок учнями із мовленнєвими розладами в спеціальній школі.
41. Аргументуйте значення та місце роботи з формування граматичної сторони мовлення у молодших школярів із мовленнєвими розладами в системі спеціального навчання рідної мови.
42. Проаналізуйте процес формування знань, умінь та навичок з грамоти у молодших школярів із мовленнєвими розладами в спеціальній школі.

Практичний блок завдань:

1. Розробіть комплекс вправ, які можна використати на уроках «Української мови» у молодших школярів з порушеннями мовлення (тема уроку «Ознайомлення з буквами та буквосполученнями *г, ш, дж, дз* і їх звуковими значеннями», 1 клас; тип уроку – застосування знань, навичок і умінь). Обґрунтуйте свій вибір.
2. Розробіть комплекс вправ, які можна використати на уроках «Української мови» у молодших школярів з порушеннями мовлення (тема уроку «Голосні звуки [а], [о], у], [и], [і], [е]», 2 клас; тип уроку - засвоєння нових знань). Обґрунтуйте свій вибір.
3. Розробіть комплекс вправ, які можна використати на уроках «Української мови» у молодших школярів з порушеннями мовлення (тема уроку «Поділ слова на склади», 1 клас; тип уроку – застосування знань, навичок і умінь). Обґрунтуйте свій вибір.
4. Розробіть комплекс вправ, які можна використати на уроках «Української мови» у молодших школярів з порушеннями мовлення (тема уроку «Ознайомлення зі словами — назвами предметів, ознак, явищ дійсності», 1 клас; тип уроку - узагальнення і систематизації знань). Обґрунтуйте свій вибір.
5. Розробіть комплекс вправ, які можна використати на уроках «Української мови» у

молодших школярів з порушеннями мовлення (тема уроку «Головні члени речення (підмет і присудок)», 3 клас; тип уроку – засвоєння нових знань). Обґрунтуйте свій вибір.

6. Розробіть комплекс вправ, які можна використати на уроках «Української мови» у молодших школярів з порушеннями мовлення (тема уроку «Слова, які відповідають на питання *хто? що?* (іменники)», 2 клас; тип уроку - узагальнення і систематизації знань). Обґрунтуйте свій вибір.

7. Розробіть комплекс вправ, які можна використати на уроках «Української мови» у молодших школярів з порушеннями мовлення (тема уроку «Вимова і написання найуживаніших прикметників на *-ський, -цький, -зький*», 4 клас; тип уроку – застосування знань, навичок і умінь). Обґрунтуйте свій вибір.

8. Розробіть комплекс вправ, які можна використати на уроках «Української мови» у молодших школярів з порушеннями мовлення (тема уроку «Головні члени речення (підмет і присудок)», 3 клас; тип уроку – практичне застосування знань, умінь та навичок). Обґрунтуйте свій вибір.

9. Розробіть комплекс вправ, які можна використати на уроках «Української мови» у молодших школярів з порушеннями мовлення (тема уроку «Вимова і правопис слів з ненаголошеними звуками [е], [и] в корені слова», 2 клас; тип уроку – перевірки, оцінки і корекції знань, навичок і умінь). Обґрунтуйте свій вибір.

10. Розробіть комплекс вправ, які можна використати на уроках «Української мови» у молодших школярів з порушеннями мовлення (тема уроку «Апостроф після префіксів перед *я, ю, є, ї*», 3 клас; тип уроку – контроль знань, умінь та навичок). Обґрунтуйте свій вибір.

11. Розробіть комплекс вправ, які можна використати на уроках «Української мови» у молодших школярів з порушеннями мовлення (тема уроку «Рід іменників: чоловічий, жіночий, середній», 3 клас; тип уроку – перевірки, оцінки і корекції знань, навичок і умінь). Обґрунтуйте свій вибір.

12. Розробіть комплекс вправ, які можна використати на уроках «Української мови» у молодших школярів з порушеннями мовлення (тема уроку «Змінювання дієслів у минулому часі за родами (в однині) і числами», 4 клас; тип уроку - узагальнення і систематизації знань). Обґрунтуйте свій вибір.

13. Розробіть комплекс вправ, які можна використати на уроках «Української мови» у молодших школярів з порушеннями мовлення (тема уроку «Слова, близькі за значенням», 2 клас; тип уроку – засвоєння навичок і умінь). Обґрунтуйте свій вибір.

14. Розробіть комплекс вправ, які можна використати на уроках «Української мови» у молодших школярів з порушеннями мовлення (тема уроку «Розділові знаки в кінці речень», 4 клас; тип уроку - засвоєння нових знань). Обґрунтуйте свій вибір.

15. Розробіть комплекс вправ, які можна використати на уроках «Української мови» у молодших школярів з порушеннями мовлення (тема уроку «Вимова і написання найуживаніших прикметників на *-ський, -цький, -зький*», 4 клас; тип уроку – застосування знань, навичок і умінь). Обґрунтуйте свій вибір.

16. Розробіть комплекс вправ, які можна використати на уроках «Української мови» у молодших школярів з порушеннями мовлення (тема уроку «Правопис префіксів *роз-, без-*», 3 клас; тип уроку – застосування знань, навичок і умінь). Обґрунтуйте свій вибір.

17. Розробіть комплекс вправ, які можна використати на уроках «Української мови» у молодших школярів з порушеннями мовлення (тема уроку «Ознайомлення з апострофом», 1

клас; тип уроку – узагальнення і систематизації знань). Обґрунтуйте свій вибір.

18. Розробіть комплекс вправ, які можна використати на уроках «Української мови» у молодших школярів з порушеннями мовлення (тема уроку «Букви, що позначають голосні звуки», 2 клас; тип уроку – перевірки, оцінки і корекції знань, навичок і умінь). Обґрунтуйте свій вибір.

19. Розробіть комплекс вправ, які можна використати на уроках «Української мови» у молодших школярів з порушеннями мовлення (тема уроку «Розділові знаки в кінці речень», 4 клас; тип уроку - засвоєння нових знань). Обґрунтуйте свій вибір.

20. Розробіть комплекс вправ, які можна використати на уроках «Української мови» у молодших школярів з порушеннями мовлення (тема уроку «Наголос у слові», 1 клас; тип уроку - засвоєння нових знань). Обґрунтуйте свій вибір.

XI. ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ

1. Особливості вимовних навичок у дітей молодшого шкільного віку із тяжкими порушеннями мовлення.

2. Особливості корекції граматичної будови мови у молодших школярів з тяжкими порушеннями мовлення.

3. Особливості оволодіння морфемним складом слова учнями із тяжкими порушеннями мовлення.

4. Особливості розвитку вимови у дітей з тяжкими порушеннями мовлення на уроках рідної мови в спеціальних школах.

5. Особливості розвитку зв'язного мовлення у дітей із порушеннями мовлення на уроках української мови у спеціальній школі.

6. Особливості розвитку мовлення у молодших школярів із тяжкими порушеннями мовлення на уроках читання.

7. Особливості розвитку мовлення у школярів із тяжкими порушеннями мовлення.

8. Особливості розвитку словникового запасу учнів із тяжкими порушеннями мовлення на уроках української мови у спеціальній школі.

9. Особливості розвитку словникового запасу учнів із тяжкими порушеннями мовлення на уроках грамоти та вимови.

10. Особливості формування граматичного поняття «закінчення» у дітей з тяжкими порушеннями мовлення на уроках української мови.

11. Особливості формування граматичного поняття «корінь» у дітей з тяжкими порушеннями мовлення на уроках української мови.

12. Особливості формування граматичного поняття «префікс» у дітей з тяжкими порушеннями мовлення на уроках української мови.

13. Особливості формування граматичного поняття «суфікс» у дітей з тяжкими порушеннями мовлення на уроках української мови.

14. Особливості формування граматичної сторони мовлення у дітей з тяжкими порушеннями мовлення.

15. Особливості формування діалогічного мовлення в учнів із тяжкими порушеннями мовлення.

16. Особливості формування звукового аналізу у дітей із тяжкими порушеннями мовлення на уроках української мови у спеціальній школі.

17. Особливості формування знань про будову слова у молодших школярів із тяжкими порушеннями мовлення.

18. Особливості формування лексичної сторони мовлення у дітей з тяжкими порушеннями мовлення.

19. Особливості формування монологічного мовлення у молодших школярів із тяжкими порушеннями мовлення.
20. Особливості формування навичок звуко-буквеного аналізу на уроках грамоти у спеціальній школі для дітей з порушеннями мовлення.
21. Особливості формування словника у дітей з тяжкими порушеннями мовлення.
22. Особливості формування фонематичних процесів у дітей із тяжкими порушеннями мовлення.
23. Особливості формування фонематичного аналізу та синтезу у школярів із тяжкими порушеннями мовлення.
24. Особливості формування фонематичного сприймання у дітей із тяжкими порушеннями мовлення.
25. Формування готовності до навчання грамоти у молодших школярів із тяжкими порушеннями мовлення.

XII. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Алексеева М.М., Яшина Б.И. Методика развития речи и обучения родному языку дошкольников: Учеб. пособие для студ. высш. и сред. пед. учеб. заведений. - 3-е изд., стереотип. - М.: Издательский центр «Академия», 2000. - 400 с.)
2. Алексеева М.М., Яшина В.И. Методика развития речи и обучения родному языку дошкольников. – М.: Академия, 1998.
3. Вивчення української мови в підготовчих класах загальноосвітніх шкіл: Методичні розробки / Розроб. Вашуленко М.С. і Скрипченко Н.Ф. –К.; 1978. – 212с.
4. Кривовязова Н.Д. Обучение русскому языку детей с тяжелыми нарушениями речи учеб.пособие для студ. – Минск, 2007. – 215 с.)
5. Марченко І. С. Спеціальна методика початкового навчання української мови. Навчально-методичний посібник. - К: ВД «Слово», 2010. - 285 с.
6. Миронова С.А. Развитие речи дошкольников на логопедических занятиях – М.: Просвещение, 1991.
7. Прищепя К.С. Навчання грамоти. К.: “Форум”, 2002.
8. Русский язык в школе для детей с тяжелыми нарушениями речи : учеб. пособие для студентов сред. спец. и высш. учеб.заведений, обучающихся по специальности «Логопедия» / под ред. А.А. Алмазовой, В.И. Селиверстова. — М. : Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2011. — 374 с.
9. Савченко М.А. Методика виправлення вад вимови у дітей – К.: Рад. шк. 1983.
10. Соботович Е.Ф. Нарушения речевого развития у детей и пути их коррекции. – К.: ИСДО, 1995.
11. Програми середньої загальноосвітньої школи 1 – 4 класи. К.: “Освіта”, 1992,- К.: 2006.
12. Програми для загальноосвітньої школи для дітей з тяжкими порушеннями мовлення. /Під ред. Шеремет М.К. – К., 2005.
13. Соботович Е.Ф. Нарушения речевого развития у детей и пути их коррекции: Навчально-методичний посібник. – К.: ІСДО, 1995. – 204 с.
14. Соботович Е.Ф. Методика выявления речевых нарушений у детей и диагностика их готовности к школьному обучению. – К., 1998.
15. Соботович Е.Ф., Гопиченко Е.М. Фонетические ошибки в письме умственно отсталых учащихся младших классов // Хрестоматия по логопедии в 2 т. / Под ред. Л.С.Волковой, В.И.Селиверстова. – М.: Гуманит. издат. центр Владос, 1997. – т. 2. – с. 469 – 481.
16. Соботович Є., Трофименко Л. Особливості засвоєння дітьми із НЗНМ узагальненого лексичного значення слова та його понятійної співвіднесеності // Дефектологія. – 2000. – № 1. – с. 16 – 19.

17. Чередніченко Н. В. Початковий курс навчання української мови молодших школярів із тяжкими порушеннями мовленн : навч.-метод. посіб – К: Видавничий дім Слово – 2012. – 208 с.

Додаткова:

1. Бельтюков В.И. Взаимодействие анализаторов в процессе восприятия и усвоения устной речи (в норме и патологии). – М.: Педагогика, 1977.
2. Бельтюков В.И. О закономерностях развития речевой функции в онтогенезе // Вопросы психологии, 1989, №1, с.15-22.
3. Богуш А.М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років. Монографія. – К.: Видавничий дім «Слово», 2004. – 374 с.
4. Богуш А.М. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку. – К.: Видавничий дім «Слово», 2004. – 344 с.
5. Выготский Л.С. Собрание сочинений в 6-ти т. - Т. 5: Основы дефектологии // Под ред. Т.А Власовой. – М.: Педагогика, 1983. – 368 с.
6. Выготский Л.С. Собрание сочинений в 6-ти т.- Т.4: Детская психология // Под ред. Эльконина Д.Б.- М.: Педагогика, 1984. - 432 с.
7. Гриншпун Б. М. Классификация нарушений речи // Логопедия / под ред. Л.С. Волковой. – 5 –е изд., перераб. и доп. – М.: Гуманитар. Издат. Центр Владос, 2004. С. 57 – 73.
8. Жукова Н.С. Преодоление общего недоразвития речи у детей. - М.: Соц.- полит. журн., 1994. - С.3 - 96.
9. Жукова Н.С., Мастюкова Е. М., Филичева Т. Б. Логопедия. Преодоление общего недоразвития речи у дошкольников. – Екатеринбург.: АРД. – 1998. – 320 с.
10. Заплатна С.М. Сучасний підхід до проблеми логопедичного обстеження дітей з недорозвитком мовлення // Педагогіка та методики: спеціальні Зб.наукових статей. Вип.ІІ. – К.: Вид – во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2002. – С. 8 – 13.
11. Конопляста С.Ю. Формування просторового мислення у дітей із системними мовленнєвими вадами, обумовленими затримкою психічного розвитку // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 19. Корекційна педагогіка та психологія: Зб. Наукових праць. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2005. - № 4. - С. 105 – 112.
12. Лебединский В.В. Клинические закономерности дизонтогенеза // Нарушения психического развития у детей. – М.: Изд – во МГУ, 1985. – С. 7 – 34.
13. Левина Р.Е. Разграничение аномалий речевого развития у детей // Дефектология. – 1975. - № 2. – С. 12 – 16.
14. Логопедия // под ред. Л.С. Волковой. – 5 –е изд., перераб. И доп. – М.: Гуманитар. Издат. Центр Владос, 2004. – с.704.
15. Логопедия: методические традиции и новаторство /Под ред. С. Н. Шаховской, Т.В. Волосовец. – М.: Изд – во Московского психолого – социального института; Воронеж: Изд – во НПО «МОДЭК», 2003. – 336 с.
16. Манько Н.В. Діагностика мовленнєвого розвитку дітей раннього віку // Дефектологія – 2006. - № 1. – С. 41 – 44.
17. Мастюкова Е.М. Речевые нарушения у учащихся с гиперкинетической формой церебрального паралича и медицинское обоснование логопедических мероприятий // Дефектология. – 1979. - № 2. – С. 11-15.
18. Методика діагностики відхилень у розумовому розвитку молодших школярів та старших дошкільників / Автор. колект.: Н. М. Стадненко, Т. Д. Ілляшенко, Л. В. Борщевська, А. Г. Обухівська. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 1988. – 170 с.: дод.
19. Соботович Е.Ф. Психолінгвістическа структура речової діяльності і механізми її формування: Научно – метод. посіб. – К.: ІЗНМ, 1997.
20. Шипицина Л.М. «Необучаемый» ребенок в семье и в обществе. Социализация детей с нарушением интеллекта. – 2-е изд., перераб. и дополн.- СПб.: Речь, 2005. – 477 с.

**Робоча програма навчального курсу
"Спецметодика початкового навчання мови"**

Спецметодика початкового навчання мови. Програма навчальної дисципліни. – К. : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2014. – 29 с.

Укладачі:

Олена Валеріївна Мартинчук , кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка

Тетяна Василівна Мельніченко, викладач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка.